

NATAŠA PETROVIĆ TOMIĆ

OSNOVI PRAVA OSIGURANJA

Treće, izmenjeno i dopunjeno izdanje

Nataša Petrović Tomić
OSNOVI PRAVA OSIGURANJA
Treće, izmenjeno i dopunjeno izdanje

Izdavač
Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
Centar za izdavaštvo

Za izdavača
Prof. dr Zoran Mirković

Urednik
Prof. dr Vuk Radović

Recenzenti
Profesor emeritus dr Mirko Vasiljević,
akademik i redovni profesor u penziji
Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu
prof. dr Nebojša Jovanović,
redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu
dr Vladimir Čolović,
naučnik savetnik i redovni profesor
Pravnog fakulteta Univerziteta Union
prof. dr Damjan Možina,
redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Ljubljani

© Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2024.

Sva prava zadržana. Nije dozvoljeno da bilo koji deo ove knjige bude snimljen, emitovan ili reprodukovan na bilo koji način, uključujući, ali ne ograničavajući se na fotokopiranje, fotografiju, magnetni upis ili bilo koji drugi vid zapisa, bez prethodne saglasnosti autora i izdavača.

www.ius.bg.ac.rs

SADRŽAJ

SKRAĆENICE	15
PREDGOVOR	17

Deo I POJMOVNI APARAT I OSNOVI PRAVA OSIGURANJA

Glava I	
POJAM OSIGURANJA	21
1. Uvodne teze o institutu osiguranja	21
2. Multidisciplinarni karakter osiguranja	22
3. Ugovorne strane i druga lica u vezi sa ugovorom o osiguranju	24
3.1. Osiguravač	24
3.2. Osiguranik	25
3.3. Ugovarač osiguranja	25
3.4. Korisnik osiguranja i ostala lica	26
Glava II	
NAUČNO UTEMELJENJE PRAVA OSIGURANJA	28
1. Razlikovanje prava osiguranja kao grane prava i pravne nauke	28
2. Predmet i metod prava osiguranja kao grane pravne nauke	29
3. Načela	30
3.1. Načelo savesnosti i poštenja	30
3.2. Načelo obeštećenja	31
3.3. Načelo ograničene i usmerene slobode ugovaranja	32
3.4. Načelo pojačane zaštite slabije strane	34
4. Sistematika i mesto u pravnom sistemu	35
5. Razvoj prava osiguranja u dvadesetom veku i nastanak posebnog prava osiguranja	38
Glava III	
IZVORI PRAVA	40
1. Izvori statusnog prava osiguranja	40
1.1. Uopšteno	40
1.2. O obavezi implementacije standarda održivog poslovanja	41
2. Izvori ugovornog prava osiguranja	43

2.1. Zakon o obligacionim odnosima.	43
2.2. O potrebi usvajanja ugovornog lex speciali-a za osiguranje ...	46
3. Opšti i posebni uslovi osiguranja	48
4. Poslovni običaji i uzanse.	50
5. Sudska i arbitražna praksa	51
6. Pravo osiguranja Evropske unije.	51
6.1. Prva generacija direktiva.	52
6.2. Druga generacija direktiva	53
6.3. Treća generacija direktiva	54
6.4. Solvency II.	55
6.5. Direktiva o distribuciji osiguranja.	56
6.6. Ugovorno pravo osiguranja EU	59
7. Poslovna etika u osiguranju	60
Glava IV	
POJMOVI U OSIGURANJU	63
1. Rizik.	63
1.1. Pojam i vrste rizika	63
1.2. Osigurljivost rizika.	64
1.3. Prijavljivanje okolnosti od značaja za ocenu rizika	67
1.4. Obaveštavanje osiguravača o promenama rizika u toku trajanja ugovora o osiguranju	69
1.4.1. Smanjenje rizika.	69
1.4.2. Povećanje rizika	70
2. Premija osiguranja.	71
2.1. Pojam i elementi.	71
2.2. Ko je dužnik premije i kada dospeva na naplatu?	73
2.3. Posledice neplaćanja premije.	75
3. Osigurani slučaj	76
3.1. Pojam	76
3.2. Obaveze osiguranika u vezi sa preduzimanjem mera prevencije i mera spasavanja	77
3.3. Prijava osiguranog slučaja.	79
4. Osigurana suma.	81
4.1. Pojam	81
4.2. Obaveza osiguravača da izvrši ugovorenu prestaciju.	83
Glava V	
KLASIFIKACIJE OSIGURANJA	87
1. Prema načinu podele rizika	87
2. Prema predmetu osiguranja: osiguranje imovine i osiguranje lica	89

3. Prema prirodi prestacije osiguravača: odštetna i svotna osiguranja	91
4. Prema prirodi rizika i svojstvu osiguranika: potrošačka i komercijalna osiguranja	93
5. Prema načinu nastanka – dobrovoljna i obavezna osiguranja	94
6. Prema broju predmeta obuhvaćenih ugovorom o osiguranju – individualna i kolektivna osiguranja.	96
7. Prema načinu formiranja zajednice rizika – uzajamna i premijska osiguranja	98

DEO II

OSNOVI KOMPANIJSKOG I PRAVA NADZORA U OSIGURANJU

Glava I

DRUŠTVA ZA OSIGURANJE KAO POSEBAN TIP AKCIONARSKIH DRUŠTAVA	103
1. Zahtev za izdavanje dozvole	104
2. Izdavanje dozvole	106
3. Organi akcionarskog društva za osiguranje	107
3.1. Skupština	107
3.2. Nadzorni odbor	108
3.3. Izvršni odbor	109
4. Šta podrazumeva dužnost vođenja poslovanja po zakonu o osiguranju?	111
5. Načelo zakonitosti poslovanja u sektoru osiguranja	114
5.1. Domašaj načela zakonitosti poslovanja	115
5.2. (Ukratko) o odnosu načela zakonitosti poslovanja i <i>compliance</i> funkcije	118
6. Osiguravači u svetu održivog poslovanja	120
6.1. Pojam ESG standarda	120
6.2. Uloga osiguravača u procesu verifikacije održivog poslovanja	122
7. Stečaj i likvidacija društava za osiguranje	124
7.1. Stečaj društva za osiguranje zbog oduzimanja dozvole za rad ..	125
7.2. Sprovođenje stečajnog postupka nad društvom za osiguranje	126

Glava II

ODRŽIVI NADZOR NAD OBAVLJANJEM DELATNOSTI OSIGURANJA	129
1. Uopšteno	129
2. Subjekti nadzora	130
3. Mere nadzora	131

Deo III DISTRIBUCIJA OSIGURANJA

Glava I

DISTRIBUTIVNI SISTEM USLUGA OSIGURANJA.....	137
1. Pojam distribucije u osiguranju.....	137
2. Razgraničenje posredovanja i zastupanja u osiguranju.....	138
3. Posredovanje u osiguranju.....	140
3.1. Stručna osposobljenost i moralni integritet posrednika i zastupnika – uslov pristupanja profesiji.....	141
3.2. Ugovorna pitanja posredovanja.....	142
3.3. Ko plaća proviziju posredniku?.....	143
3.4. Dužnost posrednika da savetuje klijenta.....	144
3.5. Upravljanje sukobima interesa i zaštita potrošača.....	144
4. Zastupanje u osiguranju.....	145
4.1. Statusna pitanja.....	145
4.2. Fizička lica zastupnici u osiguranju.....	146
4.3. Posredovanje i zastupanje kao sporedna delatnost.....	147
4.4. Ugovorna pitanja.....	148
4.5. Obaveza informisanja.....	149
4.6. Odgovornost zastupnika.....	150
5. Direktiva o distribuciji osiguranja: od posredovanja i zastupanja do jedinственог režima distribucije u osiguranju.....	150
5.1. Princip najboljeg interesa potrošača.....	150
5.2. Savetovanje i procena adekvatnosti.....	151
5.3. Upoznavanje sa zahtevima i potrebama potrošača – „test zahteva i potreba“.....	153
5.4. Test usklađenosti.....	155

Deo IV OSNOVI UGOVORNOG PRAVA OSIGURANJA

GLAVA I

ZAKLJUČENJE UGOVORA.....	161
1. Ponuda.....	161
2. Posebno o predugovornom informisanju kao instrumentu posebnog pravnog režima osiguranja.....	163
3. Prihvatanje ponude i momenat zaključenja ugovora.....	165
4. Izdavanje i predaja polise.....	166
4.1. Polisa osiguranja.....	166
4.2. Bitni elementi polise.....	167
4.3. Svojstva polise.....	168

5. Osiguranje za tuđ račun	169
6. Osobine ugovora o osiguranju.	172
7. Tumačenje ugovora	176
Glava II	
TRAJANJE OSIGURANJA	180
1. Ugovori zaključeni na neodređeno vreme – višegodišnja i dugoročna osiguranja	180
1.1. Distinkcija između osiguranja imovine i osiguranja lica	180
1.2. Pravni režim višegodišnjih ugovora u osiguranju imovine	181
2. Ugovori zaključeni na određeno vreme	182
3. Prestanak osiguranja	183
3.1. Ništavost i rušljivost ugovora o osiguranju	183
3.2. Posebno o simulovanim ugovorima o osiguranju.	186
3.2.1. Elementi ugovora o osiguranju u ugovoru paket zdravlja i pojam simulovanih ugovora	187
3.2.2. Šta su simulovani ugovori i kakva je njihova sudbina ..	189
3.2.3. O posledicama simulovanih ugovora	192
3.3. Raskid ugovora o osiguranju	194
4. Zastarelost.	195
5. Prestanak ugovora o osiguranju usled otvaranja stečajnog postupka.	198
6. Prestanak ugovora usled propasti osiguranog predmeta.	199
Glava III	
ZAŠTITA PRAVA IZ OSIGURANJA.	202
1. Sudska aleatornost i ugovor o osiguranju	202
2. Pravo na alternativno rešavanje sporova iz osiguranja	204
3. Postojeći načini alternativnog rešavanja sporova iz osiguranja	205
3.1. Prigovor na rad davalaca usluga osiguranja.	205
3.1.1. Pravo na prigovor	205
3.1.2. Odlučivanje davaoca usluga o prigovoru	206
3.1.3. Postupanje NBS po prigovoru	207
3.2. Posredovanje u rešavanju sporova (medijacija).	209
4. Sudsko rešavanje sporova iz osiguranja	211
Deo V	
OSNOVI OSIGURANJA IMOVINE	
Glava I	
OPŠTA PRAVILA ZA OSIGURANJE IMOVINE.	217
1. Podela na osiguranje stvari i osiguranje od odgovornosti	217
2. Načelo obeštećenja	218

3. Interes osiguranja.	220
4. Naknada iz osiguranja	221
4.1. Osiguranje na tržišnu i osiguranje na upotrebnu vrednost.	224
4.2. Osiguranje na taksiranu (ugovorenu) vrednost.	225
4.3. Osiguranje nove vrednosti	226
4.4. Totalna i delimična šteta.	226
Glava II	
ODNOS VREDNOSTI STVARI I SUME OSIGURANJA	228
1. Nadosiguranje	228
2. Dvostruko i višestruko osiguranje	230
3. Podosiguranje.	232
Glava III	
PRENOS UGOVORA O OSIGURANJU	235
Glava IV	
KOORDINACIJA PRAVA IZ OSIGURANJA	
I PRAVA NA NAKNADU ŠTETE	237
1. Teorijsko opravdanje.	237
2. Da li je (zabrana) kumulacije prava univerzalni princip?	237
3. Modaliteti ostvarenja principa (zabrane) kumuliranja	239
Glava V	
SUBROGACIJA – PRINCIP IMOVINSKIH OSIGURANJA	241
1. Zakonski karakter	241
2. Uslovi za subrogaciju.	241
3. Dejstva subrogacije	242
Glava VI	
OSIGURANJE OD GRAĐANSKE ODGOVORNOSTI.	244
1. Pojam i značaj	244
2. Odnos osiguranja i odgovornosti	245
3. Ciljna funkcija	246
4. Specifičnosti rizika osiguranja od građanske odgovornosti	247
Glava VII	
PRAVNI ODNOSI IZMEĐU OSIGURAVAČA I OSIGURANIKA U	
OSIGURANJU OD ODGOVORNOSTI.	250
1. Ekonomska zaštita od odgovornosti.	250
2. Pravna zaštita od odgovornosti.	250
2.1. Klauzule o prepuštanju vođenja postupka osiguravaču.	251
2.2. Klauzula o zabrani poravnjanja.	253
2.3. Klauzula o zabrani priznanja odgovornosti.	253

Glava VIII

OSIGURANI SLUČAJ	256
1. Teškoće oko određivanja osiguranog slučaja	256
2. Štetni događaj kao osigurani slučaj.	256
3. Podizanje odštetnog zahteva kao osigurani slučaj	257

Glava IX

TREĆE LICE I DIREKTNA TUŽBA	260
1. Položaj trećeg lica u osiguranju od odgovornosti.	260
2. Pojam i pogodnosti direktne tužbe.	260
3. Vršenje prava na direktnu tužbu – autonomija direktne tužbe	261
4. Prigovori koji se mogu istaći oštećenom licu	263

Glava X

OBAVEZNO OSIGURANJE OD ODGOVORNOSTI

VLASNIKA MOTORNIH VOZILA	266
1. Pojam i pogodnosti	266
2. Ko ima obavezu da zaključi ugovor o osiguranju?	266
3. Pojam upotrebe motornog vozila	268
4. Čija odgovornost pokriva obavezno osiguranje?	270
5. Lica koja imaju pravo na naknadu štete – treća (oštećena) lica.	274
6. Štete pokrivene osiguranjem	277
7. Gubitak prava iz osiguranja	278
8. Regres osiguravača	280
9. Suma osiguranja.	281
10. Prijava osiguranog slučaja	
– Evropski izveštaj o saobraćajnoj nezgodi	282
11. Direktan zahtev oštećenog protiv osiguravača i direktna tužba.	284
12. Garantni fond.	286
13. (Međunarodna) zelena karta osiguranja	289
13.1. Nastanak međunarodne karte osiguranja.	289
13.2. Funkcionisanje sistema	290
13.3. Zahtev za naknadu štete od inostranog vozila	292
13.4. Registarska oznaka kao dokaz osiguranja	293

Deo VI

OSNOVI OSIGURANJA LICA

Glava I

OPŠTA PRAVILA O OSIGURANJU LICA	299
1. Pojam	299
2. Karakteristike	300
3. Funkcije osiguranja lica.	301

Glava II

OSIGURANJE ŽIVOTA	303
1. Definicija i značaj	303
2. Lica kod ugovora o osiguranju života	304
3. Vrste osiguranja života	305
3.1. Osiguranje za slučaj smrti.	305
3.2. Osiguranje za slučaj doživljenja.	306
3.3. Mešovito osiguranje.	307
3.4. Rentna osiguranja	308

Glava III

OBAVEZE UGOVORNIH STRANA.	310
1. Obaveze ugovarača osiguranja.	310
1.1. Prijavljivanje okolnosti od značaja za ocenu rizika u trenutku zaključenja ugovora i tokom njegovog trajanja.	310
1.2. Plaćanje premije	312
1.3. Obaveze nakon nastanka osiguranog slučaja.	313
2. Obaveze osiguravača.	314
2.1. Obaveza informisanja ugovarača osiguranja	314
2.2. Obaveze u vezi sa polisom osiguranja	314
2.3. Obaveza isplate osigurane sume	315
3. Isključenja iz osiguranja	315

Glava IV

OSIGURANJE ŽIVOTA U KORIST TREĆIH LICA	318
1. Imenovanje korisnika	318
2. Prihvatanje koristi	319
3. Opoziv korisnika	320

Glava V

PRAVA IZ MATEMATIČKE REZERVE.	322
1. Šta je matematička rezerva?	322
2. Otkup.	323
3. Redukcija osigurane sume	324
4. Zalaganje polise	325
5. Predujam (avans).	326

Glava VI

OSIGURANJE OD POSLEDICA NESREĆNOG SLUČAJA	329
1. Definicija i društveno-ekonomska uloga	329
2. Vrste osiguranja od posledica nezgode i razlike u odnosu na životno osiguranje	330
3. Zaključenje ugovora i obaveze ugovornih strana	331

Glava VII

POJAM NESREĆNOG SLUČAJA I PRESTACIJE OSIGURAVAČA	334
1. Pokušaj definisanja.	334
2. Posledice nesrećnog slučaja	336
2.1. Smrt i isplata ugovorene osigurane sume.	336
2.2. Invaliditet i isplata ugovorene osigurane sume	337
2.3. Prolazna nesposobnost za rad i isplata dnevnih naknada	338
2.4. Troškovi lečenja	340
3. Utvrđivanje korisnika osiguranja	341
4. Kumulacija osigurane sume i naknade štete	342
5. Obavezno osiguranje putnika u javnom saobraćaju od posledica nesrećnog slučaja	343

Glava VIII

DOBROVOLJNO ZDRAVSTVENO OSIGURANJE	346
1. Pojam i značaj	346
2. Bolest kao osigurani rizik.	347
3. Ugovor o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju	348
4. Kriterijumi podele i vrste dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja.	349
6. Pogled na srpski regulatorni okvir dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja	353
7. Zaključno o perspektivama proizvoda privatnog zdravstvenog osiguranja u Srbiji	355

ZAKONI I PODZAKONSKI AKTI	359
-------------------------------------	-----

Domaći.	359
-----------------	-----

ODABRANA LITERATURA	361
-------------------------------	-----

1. Na francuskom jeziku	361
2. Na španskom jeziku.	363
3. Na nemačkom jeziku	364
4. Na engleskom jeziku	365
5. Na hrvatskom jeziku	368
6. Na srpskom jeziku	371